

1. Historia Ya Wayahudi Nchini Marekani

Historia ya Wayahudi nchini Marekani imeanzia kwa Christopher Columbus tarehe 2, Agosti, 1492, zaidi ya Wayahudi 300,000 walifukuzwa kutoka Hispania na siku iliyofuata tarehe 3, Agosti, 1492, Columbus aliondoka kuelekea magharibi kwa njia ya bahari, akiwa amechukua kundi la wayahudi.

Hata hivyo, watu hawa hawakuwa wakimbizi, kwa mpango wa kitabiri wa safari baharini ulikwishaamsha huruma ya Wayahudi wenye ushawishi muda mrefu uliopita. Columbus mwenyewe anatuambia kwamba alishirikiana sana na Wayahudi.

Barua ya kwanza aliandika akielezea kwa kina uvumbuzi wake ilikuwa ni kwa ajili ya Wayahudi. Kwa kurudi, safari hiyo ya baharini iliyokuwa na matukio mengi ambayo yaliongeza elimu na utajiri kwa mwanadamu – nusu ya dunia nyingine – ilifanywa iwezekane na Wayahudi. Hadithi hii ya kufurahisha kwamba safari hii ya baharini iligharamiwa na vito vya thamani vya Malkia Isabella imepotea chini ya utafiti tulivu.

Walikuwepo Maramas watatu au ‘Wayahudi wa siri’ ambao walikuwa na ushawishi mkubwa kwenye mahakama ya Hispania. Luis de Sentagel, ambaye alikuwa mfanyabiashara muhimu wa Valencia na ambaye alikuwa mkulima wa kodi ya kifalme, ndugu yake, Gabriel Sanchez, ambaye alikuwa mhazini wa ufalme, na rafiki yao, msimamizi mkuu wa nyumba ya mfalme Juan Cabrero.

Watu hawa walifanyia kazi mfululizo dhana ya Malkia Isabella wakimwelezea kupungua sana kwa hazina ya ufalme na uwezekano wa Columbus kuvumbua dhahabu ya kubuniwa katika visiwa vya Indies, hadi Malkia alikuwa tayari kutoa vito vyake vya thamani kwa rahani ya kupata fedha. Lakini Santagel aliomba ruhusa ya kujikopesha fedha hizo, alifanya hivyo, alikopa **ducats** 17,000 (fedha ya Kihispania wakati huo) ambayo ilikuwa sawa na pauni za Uingereza, takriban 5,000 labda ni sawa na pauni 40,000 za leo.

Washirika wa Columbus katika safari hiyo ya bahari, walikuwa kama wayahudi watano hivi: Luis de Toires, Mkalimani, Mario, daktari mpasuaji, Bernal, Daktari aliye bingwa, Alonzode la lalle, na Gabriel Sanchez. Luis de Toires ni mtu wa kwanza kugundua matumizi ya tumbaku, alilowea Cuba na anaweza kusemekana kuwa baba wa udhibiti wa Wayahudi wa biashara ya tumbaku kama ilivyo leo.

Wazee walezi wa Columbus, Luis de Santagel na Gabriel Sanchez, walipata upendeleo wa aina nyingi kwa ajili ya jukumu walilotekeleza katika kazi, lakini Columbus mwenyewe akawa mhanga wa njama iliyopangwa na Bernal, daktari wa meli, aliteswa kidhulma na alifungwa jela kama zawadi yake.

Tangu mwanzo huo, Wayahudi waliiona Marekani zaidi na zaidi kama shamba lenye matunda mengi na uhamiaji ulianza kwa nguvu sana kuelekea Amerika ya kusini, hususan Brazil.

Lakini kwa sababu ya kushiriki kijeshi katika kutokubaliana na watu wa Brazil na Wadachi, Wayahudi wa Brazil, waliona lazima wahame, jambo ambalo walifanya kwa kuelekea upande wa koloni la Wadachi ambalo leo ndio New York.

Peter Stuyvesant, aliyekuwa gavana wa Kidachi, hakuthibitisha kabisa juu ya Wayahudi kutoka miongoni mwa watu na aliwaamuru waondoke, lakini Wayahudi walikwishachukua tahadhari ya wazi kabisa kuhakikisha kupokewa kwao hata kama hawakukaribishwa, kwa sababu katika kubatilisha agizo la Stuyvesant, wakurugenzi walitoa kama mojawapo ya sababu zao kwa Wayahudi kupokelewa, kiasi kikubwa cha mtaji ambacho waliwekeza kwenye hisa za Kampuni.

Hata hivyo, walikatazwa kuingia kwenye kazi za serikali na kufungua maduka ya rejareja hali ambayo athari yake iliwaelekeza kuingia kwenye biashara ya kimataifa, ambamo baada ya kipindi kifupi walikuwa wanafanya yote isipokuwa ukiritimba kwa sababu ya viunganishi vyao vya Ulaya.

Hiki ni kielezo kimoja tu kati ya vile ambavyo vinaweza kutolewa kwa kuonesha uwezo wa Myahudi. Mkataze jambo moja ataendelea na lingine.

Myahudi alipokatazwa kushughulika na nguo mpya, aliua mitumba ...huo ulikuwa mwanzo wa mpango wa biashara ya mitumba. Alipokatazwa kufanya biashara ya bidhaa, alifanya biashara ya takataka... Myahudi ni mwanzilishi wa biashara ya bidhaa zilizotumika hapa duniani, alikuwa mwanzilishi wa mfumo wa uokoaji, yeye aliona utajiri kwenye mabaki ya ustaarabu.

Aliwafundisha watu jinsi ya kutumia matambara yaliyochakaa, jinsi ya kusafisha manyoya yaliyochakaa, jinsi ya kutumia ugumu unaoota kwenye nyongo (gall-nut) na ngozi ya sungura. Kila mara amekuwa na hamu ya biashara ya manyoya ya wanyama, ambayo anaidhibiti sasa na kwake ni kwa sababu ya wingi wa ngozi za kawaida ambazo sasa zinapita chini ya majina ya biashara ya kuvutia kama manyoya yatokanayo kwenye asili iliyo bora.

Bila kujua, mzee Peter Stuyvensal aliwalazimisha Wayahudi kufanya New York kuwa bandari kuu ya Marekani na ijapokuwa Wayahudi walio wengi wa New York walikimbilia Philadelphia wakati wa mapinduzi ya Marekani, wengi wao walirudi New York haraka walipopata fursa, silika ilionesha kuwafanya watambue kwamba, New York ilikuwa ndio iwe pepo yao kuu ya kipato chao. Na ndivyo imethibitika.

New York ni kituo kikubwa cha Wayahudi wengi hapa duniani. Ni njia (lango kuu) ambapo wingi wa bidhaa za Marekani ziingiazo na zitokazo hutozwa kodi ya ushuru, na ambapo hususan biashara yote

inayofanyika Marekani hulipa ushuru kwa mabwana wa fedha. Ardhi yenyewe haswa ya Jiji la New York ni miliki ya Wayahudi.

Si ajabu kwamba waandishi wa kiyahudi, wanapoona mafanikio yasiyopata kutokea, ukuaji huu wa utajiri na uwezo usiodhibitiwa, hushangaza kwa shauku kubwa kwamba Marekani ni nchi ya ahadi iliyotabiriwa na Mitume, na New York kuwa ndio Jerusalem Mpya. Wengine hata wamekwenda mbali zaidi na kuvieleza vilele vya Rockies kama ‘Milima ya Sayuni,’ kama utajiri wa madini na wa pwani wa Wayahudi utafikiriwa.

Wayahudi Katika Biashara

Wakati wa George Washington walikuwepo takriban Wayahudi 4,000 nchini Marekani, wengi miongoni mwao walikuwa wafanyabiashara wenye uwezo kifedha. Walipendelea upande wa Marekani na walisaidia makoloni yaliyokuwa yanafanya mapinduzi kwa kuyokopesha fedha wakati wa hatari. Katika muda wa miaka 50 ongezeko la kuonekana la wingi wa Wayahudi wa Marekani lilikuwa zaidi ya milioni tatu na laki tatu, (3,300,000). Leo hii hakuna mtu anayeweza kukisia kwa matumaini ya kuwa sahihi.

Kuorodhesha mikondo ya biashara inayodhibitiwa na Wayahudi wa Marekani imekuwa ni sawa na kugusa viwanda vilivyo muhimu sana vya Marekani–vile ambavyo kwa kweli ni vya muhimu, na vile ambavyo kwa tabia iliyoendekesha vimefanywa vionekane muhimu. Biashara ya maonyesho ni ya Wayahudi pekee, michezo – kutengeneza, mipango ya kuweka nafasi ya mchezo, shughuli za uwanja wa maonyesho, zote zipo mikononi mwa Wayahudi. Hii hufikiriwa kwa ajili ya ukweli kwamba leo karibu katika kila bidhaa huweza kuonekana propaganda, wakati mwingine kwa dhahiri ni matangazo ya biashara, wakati mwingine ni maelekezo ya moja kwa moja ya kisiasa.

Viwanda vya picha za sinema, viwanda vya sukari, tumbaku, asilimia hamsini au zaidi ya ufugaji nyama, zaidi ya asili mia sitini (60%) ya utengenezaji viatu, sehemu kubwa ya biashara ya uuzaji wa vyombo vya muziki, vito vya thamani, nafaka, pamba, mafuta, chuma cha pua, uandishi wa magazeti, usambazaji wa habari, biashara ya vilevi, biashara ya ukopeshaji, na kutaja tu viwanda vyenye upeo wa kitaifa na kimataifa, zipo kwenye udhibiti wa Wayahudi nchini Marekani, ima Myahudi peke yake au kushirikiana na Wayahudi wengine walioko nga'mbo.

Watu wa Marekani wangestaajabu sana kama wangeona mkondo wa biashara unaomilikiwa na ‘Wafanya biashara wa Marekani’ ambao wanashikilia hadhi ya kibiashara nga'mbo. Walio wengi ni Wayahudi.

Hali hii inaweza kuonyesha uelewa fulani kuhusu ambapo ‘mbinu za biashara za kimarekani’ zinashikiliwa katika sehemu fulani za dunia.

Ambapo jamii nyingi zinazotofautiana za watu zinaweza kufanya biashara chini ya jina la ‘Marekani’ na wakafanya kisheria, pia si ajabu kwamba Waamerika hawatambui baadhi ya maelezo ya mbinu za kimarekani ambazo huonekana kwenye magazeti ya nje endapo hadhi ya biashara ya Marekani

imeshindwa, ni kwa sababu kitu fulani kisichokuwa mbinu za kimarekani kimetumiwa chini ya jina la Marekani.

Mifano ya ustawi wa Wayahudi nchini Marekani, ni mazungumzo ya kila siku, lakini ustawi, malipo ya haki ya kuona yajayo na utekelezaji, sio wa kushangaa. Pamoja na udhibiti haingewezekana muungano wowote kwa asiyekuwa Myahudi chini ya mazingira kama hayo kupata udhibiti ambao Wayahudi wameupata, kwa sababu eti kuna ukosefu wa sifa fulani za kufanya kazi kwa pamoja, njama fulani za madhumuni, na mshikamano mkubwa wa kijamii, ambao ni sifa ya Myahudi.

Inafahamika kwa asiyekuwa Myahudi kwamba mtu mwingine ni yule asiyekuwa Myahudi, ni karibu katika kila kitu kwa Myahudi kwamba mtu aliyeko mlangoni kwake ni Myahudi mwingine.

Mpango wa Kiyahudi wa Kimataifa kuondosha soko lao la fedha na kupeleka Marekani ni jambo ambalo watu wa Marekani hawakupenda. Historia imetutahadharisha kwamba hii maana yake ni nini. Imekuwa na maana kwa zamu kwamba Hispania, Venice, Ujerumani na Uingereza zilipokea lawama au kutiliwa shaka ya dunia kwa yale yaliyofanywa na mabepari wa kiyahudi. Ni fikira muhimu sana kwamba uadui mkubwa wa kitaifa uliopo sasa ulitokana na chuki dhidi ya yale ambayo uwezo wa kifedha wa Kiyahudi ulifanya chini ya maficho ya majina ya taifa.

‘Waingereza walifanya hivi,’ ‘Wajerumani walifanya hivi,’ wakati ilipokuwa ni Myahudi wa Kimataifa ambaye ndiye aliyefanya, mataifa yanakuwa tu sehemu zilizowekewa alama kwenye bao la mchezo wa sataranji. Leo hii duniani pote neno la lawama linasikika. ‘Marekani ilifanya hivi.’

Kama isingekuwa kwa sababu ya kuwepo Marekani dunia haingekuwa katika hali nzuri zaidi. Wamarekani ni watu bahili, wenye uroho, makatili. – Kwa nini? Kwa sababu ya uwezo wa fedha za Kiyahudi, kituo chake kikuu ni hapa na hali hii ya kutengeneza fedha kutokana na kinga yetu ni dhiki ya Ulaya, kumchezea mmoja dhidi ya mwingine, na kwa sababu wengi sana katika hao waitwao ‘Wafanyabiashara wa Marekani’ walioko nje ya Marekani leo wala si Wamarekani, hao ni ‘Wayahudi.’

Raia huamka na kianzio na kuona kwamba hata mataifa meupe hayaruhusiwi kuonana yenyewe kwa yenyewe siku hizi isipokuwa kwa njia ya macho ya Wayahudi. Uingereza na Ufaransa. Kwa nadra humuona msemaji maalum wa Kimarekani ambaye si Myahudi. Hiyo inaweza kuwa ni sababu ya wao kulipiza kwa kutupelekea sisi Wayahudi, wakidhani labda tunawapenda.

Protokali Ya Sita

“Tutasababisha mishahara kupanda ambayo hata hivyo haitakuwa na manufaa kwa wafanyakazi, kwani kwa wakati huo huo tutasababisha bei za vitu muhimu kupanda, na kusingizia kwamba hii ni kwa sababu ya kupungua kwa kilimo na ufugaji wa ngo’mba.

Pia tutahujumu vyanzo vya uzalishaji kwa ufundi na kina zaidi kwa kupenyeza fikra za vurugu kwa wafanyakazi na kuwahamasisha kulewa pombe, wakati huo huo tutachukua hatua ya kuwaondoa

wasomi wote wasiokuwa Wayahudi nchini.”

Source URL:

<https://www.al-islam.org/sw/myahudi-wa-kimataifa/1-historia-ya-wayahudi-nchini-marekani>